

Acc. No 3278

ఆంధ్ర సంస్కారములు:

సాహిత్య పోషణము

(సాహిత్య అకాడమీ బహుమతినందిన రచనము)

డా. తుమాటి దొబ్బు, ఎం.ఎ., వీచ.టి.

కోలంక-వీరవరము

వ్రవేశిక

పిలాపుర సంస్థానమునందలి గొల్లప్రోలు పరగణాలోని కొన్ని గ్రామములతో, గూడినది 'కోలంక' ఎస్తేటు. వీరవరము పెద్దాపురము సంస్థానము నుండి 1844లో పిలాపురముసంస్థానమువారు ఖరీదుచేసిన ఎస్తేటు. 1935 నాటికి కోలంక ఎస్తేటును, వీరవరము ఎస్తేటునందలి 'ఎ' భాగమును రాజు శ్రీ ప్రధ్యమ్మకృష్ణ మహాపతి సూర్యరావుబహుద్దరుగారిపేర మందినవి. వీరవరము ఎస్తేటునందలి బి. సీ భాగములకు రాజు శ్రీ రామాయమ్మరావు అహర్ధరుగారు జమీందారిటి. 1938 లో ఏని రాఠిది రూ. 1,43,647 ల. పేష్టము రూ. 37,000 ల.

సంస్థాన చరిత్రము

పిలాపుర సంస్థానమును 1793–1828 మధ్య పాలించిన రావు వెంకట నీలాద్రిరాయటింగారికి (1770–1828) రావు వెంకటసూర్యరాయటింగారు (1824–1850), రావు వెంకటమహాపతిరాయటింగారు అని ఇద్దఱుకుమారులు. ఈ యార్యర తల్లి బోబ్బిలివాస్తవ్యులు చెలికాని రామాయటింగారి తనయంగు భావయాంట. తండ్రియసంతరము జ్యేష్ఠాదగు వెంకటసూర్యరాయటింగారు (1844–1850) సంస్థానపాలనమును స్వీకరించిరి. వీరి తమ్ములైన కుమార వెంకటమహాపతిరాయటింగారు తమ కుటుంబపోషణము నిమిత్తము అర్థించటచేత సంస్థానమునందలి గొల్లప్రోలు పరగణాలోని కొమ్మురిగ్రామములు కుటుంబవ్యాయమునకై ప్రసాదింపఱిచినవి. ఇట్లు సంస్థానమునుండి విడుదీయుటించిన ఈ గ్రామముల కోలంకముతా అనుపేర ప్రత్యేకముగా నాక జమీగారు. 14,352 ల పేష్టమతో రూపొందినది.

వెంకటమహాపతిరాయటింగారికి చెలికానివారి ఆఁడుఁఁడుచగు లక్ష్మీ సరసయ్యమ్మగారిపంన సూర్యరాయటింగారు, ధర్మరాయటింగారు అను నిరుపురు కుమారులయండిరి. ధర్మరాయటింగారు 1881 లో మరణించియుండిరి. జ్యేష్ఠాదైన సూర్యరాయటింగారు తమ పితామహాయైన శ్రీ రాణీ భావయమ్మరావు వలన నాశంగఁఁడి రూ. 26,876 ల పేష్టము గలిగిన వీరవరము పరగణాయును, తమ జనకులగు కుమారవెంకటమహాపతిరాయటింగారికి తమ పెత్తంప్రిగారైన శ్రీ రాజు వెంకటసూర్యరాయటింగారి వరన నీఱదిన

కోలంక ఎస్టేటును గలపిన ‘కోలంక-వీరవరము’ లకు జమీందారులయిరి. సూర్యరాయటేంగారిభార్య చెల్లియ్యమ్మ భర్త అనంతరము 1887లో జమీందారిజీ యియినది. సంతతి లేనందున ఈమె భర్తలనుజ్జచే కుమారమహీవతిరావు గారిని దత్తతీసికొనిరి. కుమారమహీవతిరావుగారి భార్య రామాయమ్మ. ఈమె చెలికాని భావన్నారాయటేంగారి తసయ. ఎన్నగూడెము ఎస్టేటుదారులు, కావ్య కలానిధి లచ్చారావుగారి సోదరి. బాల్యమునందే 1897లో నిస్సంతుగా ఈమెభర్త మరణించెను. 1932లో వెంకటగిరిరాజుగారి నాఱగవ కుమారుడు దత్తుడుగా వచ్చి జమీందారీకి పాలకుడయినాడు. కోలంక సివారుగ్రామ మగు లక్ష్మినరసావురము జమీందారుల వాసస్థానము.

సాహిత్యపోషణము

మహీవతిరాయటేంగారి భార్యయగు లక్ష్మినరసయ్యమ్మగారు చెలికాని లచ్చారావుగారి మేనయత్త. ఈమె అనేక ధర్మకార్యములు చేసియుండి. ధపజీశ్వరమున చర్చ బ్రిహమ్యశాస్త్రలవారిచే సంస్కృతపాతకాలను స్థాపింపఁ జేసి బాలుర భోషనాచికములకు భూవసతిని తల్పించిన పుణ్యశాలిని. అద్యత నాంగ్రథకవివ్రవంచనిర్మాతలు తిరుపతివేంకటకవు లీ బ్రిహమ్యశాస్త్రగారియొద్దనే చదివినది.

ఈ యస్థానమునందు కొత్తపల్లి లచ్చయ్య, కూడిమంచి సుచ్చారావు మొదలగుచు ఆస్థాసకవులుగా నుండిరి. కొత్తపల్లి లచ్చయ్య (1868–1898) పిలాపురము సమీపమునుగల చెందుర్తి గ్రామవాస్తవ్యాడు తెలగాళ్ళు పైదికబ్రాహ్మణులు; కొండిన్యసగోత్రుడు; ఆపస్తంబసూత్రుడు. సుభ్రమాంబారామవల పుత్రుడు. కొత్తపల్లివాటు చిరకాలముగా లాపురముపాలకు లగు రావువాలి సంస్కారమున కాగ్రేటులు. ఎనమందుగు ఒన్న రమ్ముంలో లచ్చయ్య నాగ్లవవాఁడు. రాత్రుడు రాణి లక్ష్మినరసయ్యమ్మరావుగారి కోడలగు శ్రీ చెల్లియ్యమ్మారావుగారి ఆశ్రితుడు. కవి తన పోషకురాలిపై ‘చెల్లియ్యమ్మా’ అను మకుటముగల కండవద్యములతో ‘చెల్లియ్యమ్మారావు శతకము’ను రచించినాడు. ఉదాహరణమునకు కొన్ని పర్యములు :

‘శ్రీ వెలయ సార్వకాలము

మీ విమలాన్వయసమ్మద్ది మీఱ సదయుండై

దీపన కొన్నగుచు వరల

క్షీవిభుడు దలంచునమ్మ చెల్లియ్యమ్మా’.

‘ఎట్టి కులంబునఁ బుట్టెన

నెట్టి గుణగుణవిభేద మెత్తేగెన నరు దొ

ఉట్టునే వోటీన కర్మము
పెట్ట కుడువకుంచదమై చెల్లయ్యమ్మా'.
'భాసుర కవిసుజనమనో
లూసతకై కొత్తపల్లి లచ్చయ చేక్కన్
జేసి యొక చక్కరిత్తుము
చేసెం గడు మెచ్చవమై చెల్లయ్యమ్మా'

ఈతో దింకను ఆరోగ్యప్రాప్తి నిముత్తము దుష్టురప్రాసఫలితమగు సూర్య
శతకమును, తిరుపతివేంకటేశ్వరస్వామి కంకితమగ దాశరథీవిలాసమును
రచియించెనఱు: ఆశుకవనమునంచును, సమస్యాఘారణమునంచును చక్కని
నేట్చు కలవాడును కవి. సూర్యశతకమునందలి కొన్ని పద్యములు:

'శ్రీ భ్రాజితకర విమతో
సూఢ్రోద్ధూత ప్రభంజనాభీల మహా
ద భ్రాసుకంచ మహితస
దాభ్రాగ్య విషార తోషితార్య సూర్య.'
'బ్రిచ్చ చతురాగమగమ
ఐధ్య ప్రభాకర దినేశ పూషణ నాము
గ్రుధ్యు నిరాకరణ యహి
ద్యుధ్యుచ్ఛ్యత చిధమస్వరూపా సూర్య'

పితాపురముసంస్కారాస్తాన విద్యుత్కువులు శ్రీ దేవులపల్లి సుబ్బరాయ
శాస్త్రిగారు (1853-1909) రచించిన 'శ్రీ మహాంద్రవిజయము' అను
ఆత్మాక్యాపముల శాఖ్యము 'కోలంక-మీరపరము' జమీందారులైన శ్రీరాజు రావు
చెల్లయ్యమ్మారావు బహదురువారిచే బ్రికటితము. బ్రిహ్మకైవర్తపురాణము
నందలి యొకభాగమగు సుపమాకామాహాత్మ్యము మహాంద్రవిజయకృతికి
మూలముతు. మూలమునందలి సూటనుష్టుభక్షోకములలోని గాథ ఆత్మాక్య
సముల విషువుప్రభంధముగా నాంధ్రమున నవతరించినది. వాస్తవముగా నిది
ఉపమాకాశ్చైత్ర మాహాత్మ్యము. త్రివిష్ణుపరాజ్యభ్రష్టాడైన మహాంద్రవిజయకు
రగచత్కుభాసును, దురకు, గలిగిన విజయమునుబ్లటీ మహాంద్రవిజయ
మును పేరు పెట్టిఉకిసచి. ఇది శ్రీరామున కంకితము.

రాణీ చెల్లాయమ్మారావు బహదురువారు ఆంధ్రప్రచారిణీ గ్రంథమూల
మున్నుగు సాహిత్తీగ్రంథప్రకాశక సంస్కరకు రాజపోషకులుగా నుండిపోతారు.
చెల్లయ్యమ్మారావు, రామయ్యమ్మారావు బహదురువారలనంస్కానమునలంకరించిన
చేతొక కవి కూచిమంచి సుబ్బారావు. ఏదు ప్రసిద్ధులగు కూచిమంచి తిమ్మకవి
సంశుసుకు చెందినవారు. కూచిమంచి తిమ్మకవి, జగ్గకవి, రెండవ తిమ్మకవి.
పెంకటరాయకవి మెచ్చలైనవారు కూచిమంచి కుటుంబమందలి కవులు. సుబ్బా

రాపుగారు మహోప్యత్తి జీవితచరిత్రలు బ్రాహుటలో ఐగుల నేర్పగలవాడు. రాణీ రావు జగ్గమాంబ జీవితచరిత్రము, రాణీ రావు రమాయాంబ జీవితచరిత్రము వీఱు రచించిన జీవితచరిత్రలలో ప్రధానమైనవి.

‘శ్రీ రాణీరావు జగ్గమాంబ’ అను గ్రంథము 1762–1776 మధ్య పితాపుర సంస్కారమును పాలించిన రావు నీలాద్రి రాయణింహారి భార్య యగు జగ్గమాంబగారి జీవిత చరిత్రము. ఈమె కసింకోట వాస్తవ్యులు, పద్మనాయక పంశ విభూవణలు శ్రీ చెలికాని రామారాయణింగారి ద్వ్యాతీయపుత్రిక. ఈమె అగ్రజయగు మల్లముదేవిగారు బొభ్యిలి పాలకులలో ఆఱవతరమువారగు రాజుగోపాలకృష్ణరంగారాపు బహద్దురుగారి పట్టమహిషి. జగ్గమాంబ పితాపురము పాలకునివలన వార్షికభరణమును గౌసునున్న రాజవంశియుని అర్థాంగి. పితాపురసంస్కారమునకు దాపులించిన యాపదలనెల్ల సహానముతో నెదుర్కొని చిపరకు ప్రభువైన భర్తకు పట్టమహిషి కాఁగలిగిన యదృష్ట జాతపురాలు జగ్గమాంబ. ఈమె నకల భోగభాగ్యముల ననుభవించి యదృభూమియందు వీరస్వర్గమలంకరించిన భర్తతోపాటు సహాగమనమైనర్చిన సాధ్యమించి. సుతోధమగు వచనమున నీ గ్రంథరచనము సాగినది.

సుభ్యరావుగారు హిందీ భాషయందుకూడ మంచి ప్రాపీణ్యము గలవాడు. వీఱు ‘హిందీ—తెలుగు నీఘంటువు’ నొకచానిని పంధానించి ప్రకటించిరి. కచికి పోషకురాలగు రావు రాష్ట్రమూర్ఖరావుగారు దీనిని ముద్రింపించిరి.

ప్రసిద్ధులగు తిరుపతి వేంకటకపులు రావు రామయ్యమూర్ఖరావుగారి యస్తానమున నుండిరి. పోలపరము జమీందారు మరణానంతరము తిరుపతి శాస్త్రిగారు రెండేంద్రు జీవించిరి. ఆ శాలమున తిరుపతిశాస్త్రిగారిని రాణీ రామయాంబగారు సబహమోనముగ రావించి సర్వవిధముల నాదరించి పోషించిరి. తిరుపతిశాస్త్రి మరణానంతర మాతని కుటుంబమునకు సాటపదియాటుల వార్షికమిచ్చుచు వచ్చిరి. చెక్కపిళు వెంకటశాస్త్రిగారికి నెలకిరువదియైదు రూప్యములిచ్చి గౌరవించుచుండిరి. వెంకటశాస్త్రిగారు తమ పాండపరాజసూయమునందు —

‘కోలంక పీచవరముల
నేలు ఇమీందారురాలు హితమతితో నే
దాలంటమగుచు గవితో
ద్వ్యలం బోషించుచుండె వెంకటశాస్త్రిన్’

అని రామయాంబగారి దాతృత్వమును గౌనియాడిరి.

తిరుపతి వేంకటకవి ప్రణీతమగు ప్రధాపతీ ప్రమ్యమ్ముమను నయిదంకముల నాటకము రాణీ రామయాంబగారి సాపోయ్యమున ప్రచురితము, ఇది ఆమె కంకితముకూడ. ఈ నాటకమునందలి ప్రస్తావనలో —

‘శ్రీరావు రామచంబిక’

శ్రీ రత్నము కీర్తికాంత దిక్కుల కాలం

కారికయగుగాత సదా

పైనైన కపీంద్రులెపుదు వినుతి యొనర్పున్’

అని రామచంబిగారిని నాటకకర్తలు కీర్తించిరి. రాణి రామాయమ్మారావు బహుద్దరువారు రాజమహేంద్రవరమునందలి ఆంధ్రేతిషాసవరిశాధకమండలికి 1927లో భూరిగావిరాళమైనారి. తత్తోషకవర్గమున సభ్యురాలయిరి. ఈ మండలి వారు 1922లో ప్రచురించిన రాజరాజనరేంద్ర పట్టాభిషేక సంచికకు శ్రీ రాణి రామాయమ్మారావు బహుద్దరువారు రాజపోషకులుగా నుండిరి. వీరి యన్నగారు చెలికాని లచ్చారావుగారు స్థాపించిన శ్రీరామవిలాసగ్రంథమాల తీమె పోషకురాలు. ఈ మె సంస్కృతాంధ్ర భాషావిశారద. లచ్చారావుగారి సాహితీ పరిశ్రమము నమస్తకమేమే చేతిచలువపలన సాధ్యపడినదన్న అత్యుత్కాంజాలదు.

ఉపజీవ్య గ్రంథమాచి

1. శ్రీరాం వీరప్రహృష్టకవి, శ్రీ పీతికాపుర సంస్కాన చరిత్రము.
2. చెలికాని మార్యారావు, శ్రీ లచ్చారాయ జీవితచరిత్రము, 1924.
3. కూచిమంచి సుబ్బారావు, రాణి జగ్గచూంట చరిత్రము.
4. Report of the Madras Estates Land Act Committee, Part II, p. 56.
5. C. A. Sonter & K. N. K. Ayyar, Gazetteer of the East Godavari District, Vol. II, Madras, 1935.